

Marzena Błasiak-Tytuła

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

ORCID 0000-0002-4827-8314

Olha Shevchuk-Kliuzheva

Uniwersytet Kijowski im. Borysa Hrinchenki, Kijów, Ukraina

ORCID 0000-0003-2963-4720

Dopełniacz w nauczaniu dzieci z Ukrainy języka polskiego jako drugiego. Wnioski z analizy kontrastywnej języka polskiego, ukraińskiego oraz rosyjskiego

Słowa kluczowe: dopełniacz, nauczanie języka polskiego jako drugiego, analiza kontrastywna, nauczanie kontrastywne, dzieci z Ukrainy

Keywords: supplementation, teaching Polish as a second language, contrastive analysis, contrastive teaching, Ukrainian children

Wybuch wojny w Ukrainie 24 lutego 2022 r. spowodował masowy napływ ukraińskich uchodźców do Polski. Osiedlenie się w Polsce osób z Ukrainy (głównie kobiet z dziećmi) spowodowało m.in. nagłe i znaczące zmiany w funkcjonowaniu wielu przedszkoli w Polsce. Nauczanie dzieci z doświadczeniem migracji jest zadaniem wymagającym szczególnej uwagi i wrażliwości ze strony nauczycieli i pracowników placówek oświatowych. Wymaga empatii, jak również elastyczności i otwartości na różne kultury i style życia. Zmiana miejsca zamieszkania, kultury, języka i stylu życia może wpłynąć na rozwój emocjonalny i poznawczy dziecka. Obliguje to zatem nauczycieli do dostosowania metod i technik nauczania do indywidualnych potrzeb dzieci.

Dla dzieci przybyłych z Ukrainy język polski staje się kolejnym nabywanym językiem. Znajomość tego języka warunkuje funkcjonowanie dziecka z doświadczeniem migracji w przedszkolu i szkole. Z badań wynika, że jednym z głównych utrudnień w realizacji kształcenia uczniów-obcokrajowców, według nauczycieli, są problemy językowe oraz trudności w porozumiewaniu się dzieci z doświadczeniem migracji (Błeszczyńska 2010). Stąd też istnieje konieczność poświęcenia większej uwagi

metodyce szczegółowej nauczania dzieci z Ukrainy języka polskiego jako drugiego¹ (dalej: JPjD).

W nauczaniu wschodniosłowian języka polskiego jako obcego² (dalej: JPjO) Dominika Izdebska-Długosz (2022) proponuje dydaktykę polszczyzny w kontraście z językiem ojczystym³, wyjściowym (dalej: J1) uczącego się. Nauczanie języka w kontraście (ang. *contrastive analysis*) polega na porównaniu struktury języka docelowego⁴ z J1 i wyborze takiego materiału, który sprawia największą trudność uczącym się. Identyfikacja różnic i podobieństw ma na celu pomóc uczniom zrozumieć i nauczyć się struktury języka docelowego. Podobieństwa między pierwszym językiem (dalej: J1) a nabywanym językiem obcym (dalej: JO) / językiem drugim (dalej: J2)⁵ są przyczyną powstania interferencji⁶, czyli odchylenia od normy języka. Zjawisko to powstaje w wyniku nakładania się struktury jednego systemu językowego na drugi. Już w latach 50. Robert Lado (1957) przedstawił hipotezę kontrastywną, według której trudności językowych w nauce JO jest tym więcej, im większe są różnice strukturalne pomiędzy dwoma językami. Interferencja jest rodzajem transferu negatywnego, którego rezultatem będą liczne błędy językowe hamujące proces przyswajania kolejnego języka zarówno w mowie, jak i w piśmie. Interferencje występują we wszystkich podsystemach przyswajanego języka i są rozumiane jako nieświadomy, nieumyślny i bezwiedny wpływ jednego systemu językowego na drugi. By zapobiec popełnianiu przez uczących się JO dużej liczby błędów, w trakcie realizacji fazy automatyzującej podczas kursu językowego, często stosuje się gramatyczne dryle tłumaczeniowe. Dryl gramatyczny⁷

¹ Termin *język polski jako drugi* odnosi się do nauczania osób z doświadczeniem migracyjnym (Miodunka 2010; Gębał 2016).

² Języka polskiego jako obcego uczą się cudzoziemcy za granicą (np. zagraniczne szkoły z językiem polskim jako obcym) oraz migranci, którzy nie planują dłuższego pobytu w Polsce (Gębał 2016).

³ „Język ojczysty jest pierwszym poznany i ‘doświadczany’ (doznawany) przez człowieka językiem, w którym się porozumiewa z otoczeniem. Ma on znaczący udział w poznawaniu świata i kształtowaniu struktury osobowości, sprawiając, że człowiek się z nim utożsamia, a w dorosłym życiu zazwyczaj w nim myśli, śni, liczy i modli się” (Lipińska 2003: 15).

⁴ Język docelowy może być tożsamy zarówno z językiem obcym, jak i językiem drugim. Jest to język, do którego dąży się, bez określenia sposobu jego akwizycji.

⁵ Języka obcego, czyli nieojczystego, uczymy się w szkole lub na kursach językowych w kraju lub za granicą. Język drugi przyswajany jest natomiast w naturalnym otoczeniu, w kraju, w którym jest on językiem urzędowym, językiem większości (por. Lipińska 2003, Gębał 2016).

⁶ Interferencja językowa została szeroko omówiona w literaturze językoznawczej. Na temat tego zjawiska napisali m.in. Uriel Weinreich (1974), Hanna Komorowska (1980), François Grosjean (1982, 2008), Terence Odlin (1989), Marian Bugajski (1992).

⁷ Dryl gramatyczny był powszechnie stosowany w latach 50. i 60. XX w., kiedy dominowała metoda audiolingwalna w nauczaniu języków obcych. Podejście komunikacyjne, które rozwinęło się w drugiej połowie XX w., odrzuciło sztywny dryl gramatyczny, uznając go za nieskuteczną technikę nauczania. W ostatnich latach podkreśla się jednak wagę i znaczenie ćwiczeń automatyzujących, przyjmując, że „dryl gramatyczny jest niezbędnym elementem zajęć językowych” (Seretny, Lipińska 2005: 129). Z punktu widzenia neurobiologicznego uczenie się JO jest również procesem kształtowania (wzmacniania, integrowania oraz tworzenia nowych połączeń) sieci nerwowych. Gdy dociera do nas jakiś nowy bodziec, uruchamia się cała sieć neuronalna

ma na celu zapisanie w pamięci uczącego się odpowiedniego wzorca językowego z J0. W procesie dydaktycznym ważne są również zadania tłumaczenia z jednego języka na drugi, w których uczący się wykształca umiejętność dostrzegania pułapek interferencyjnych. Podobieństwo między J1 i J2 ułatwia kształcenie i nabywanie sprawności receptywnych, jednak znacząco zakłóca akwizycję sprawności produktywnych. Dzięki analizom kontrastywnym możliwy jest do zastosowania w nauczaniu JPj0/JPjD kontrast językowy, który pozwoli minimalizować czy nawet zapobiegać błędom transferu negatywnego.

Dzieci z doświadczeniem migracji nabywają J2 zarówno samoistnie w warunkach naturalnych, jak również w procesie edukacyjnym. W nauczaniu zinstytucjonalizowanym konieczna jest refleksja nad strukturami gramatycznymi oraz działania wymagające zaplanowanego wcześniej użycia danych struktur językowych. W tworzeniu programów nauczania oraz działaniach metajęzykowych warto zatem uwzględnić zbiór błędów prognozowanych w toku analiz konstruktywnych oraz lapsusów wyselekcjonowanych z badań empirycznych. Struktury językowe powinny być wprowadzane w ustalonej, odpowiedniej kolejności, która przede wszystkim uwzględnia linearność i sekwencyjność narastania informacji językowych, jak również hierarchię zjawisk gramatycznych (por. Cieszyńska-Rożek 2013: 324–335; Orłowska-Popek 2017). Dobór pierwszych słów oraz reguł gramatycznych musi uwzględniać frekwencję występowania w otoczeniu dziecka z doświadczeniem migracji oraz odwoływać się do jego codziennych doświadczeń. Obserwując rozwój mowy dziecka, można zauważyć, że niektóre z przypadków rzeczownika rozwijają się coraz bardziej, co oznacza, że stopniowo jest ich coraz więcej w wypowiedziach oraz że ich funkcje się rozszerzają. Jednym z takich dynamicznych przypadków gramatycznych jest dopełniacz. Edward Łuczyński podkreśla, że „dopełniacz rzeczownika należy do przypadków wyjątkowo wielofunkcyjnych, a więc zapotrzebowanie na formy dopełniaczowe w wypowiedziach dziecięcych ciągle rośnie wraz z rozwojem mowy” (Łuczyński 2010: 14). Dopełniacz należy również do systemu centralnego polszczyzny obok trzech innych przypadków: mianownika, biernika oraz miejscownika. Frekwencja tych czterech przypadków wynosi 90 procent wszystkich form fleksyjnych używanych w polszczyźnie, z czego aż ponad 60 procent użyć stanowi dopełniacz i mianownik (Janowska i in. 2016; Gębał, Miodunka 2020). Pozwala to wytłumaczyć kolejność wprowadzania przypadków rzeczownika w nauczaniu JPjD i po mianowniku zapoznawać dzieci właśnie z dopełniaczem.

Dopełniacz w języku polskim, ukraińskim oraz rosyjskim

Deklinacja rzeczowników w języku polskim, ukraińskim oraz rosyjskim ma wiele cech wspólnych, jak również specyficznych wyłącznie dla danego systemu językowego. Morfologiczną kategorią imienną w tych trzech językach jest przypadek. Paradygmat

związana z zapamiętywaniem. W synapsach łączących komórki nerwowe pojawiają się wtedy pęcherzyki, które wydzielają neuroprzekaźniki. Neuronaukowcy z Instytutu Nauki i Technologii w Austrii (Vandael i in. 2020) odkryli, że pęcherzyki synaptyczne nie giną, dodatkowo pojawiają się nowe, kiedy czynność jest powtarzana. Wyniki te potwierdzają słuszność i ważność drylu gramatycznego.

przypadków został odziedziczony z języka indoeuropejskiego (zob. Stieber 1979). W języku polskim oraz ukraińskim wyróżniamy siedem przypadków, język rosyjski ma ich sześć, ponieważ nie stosuje on formy wołacza, jego funkcję pełni mianownik.

Kategoria przypadku, właściwa m.in. rzeczownikom, pełni funkcję syntaktyczną i służy sygnalizowaniu zależności gramatycznych pomiędzy członami grupy imiennej. Jedną z wartości kategorii przypadku jest dopełniacz, który reprezentuje określoną klasę kontekstów i pełni funkcję wewnątrztekstową. Dopełniacz należy do klasy przypadków gramatycznych, co oznacza, że morfem przypadku jest najczęściej wskaźnikiem relacji syntaktycznej pozbawionym funkcji nominatywnej. Dopełniacz jest podstawowym środkiem oznaczenia użycia rzeczownika w pozycji składniowo zależnego członu grupy imiennej (Laskowski 1998).

W polszczyźnie podstawą podziału rzeczowników na deklinacje jest ich rodzaj gramatyczny. Morfemy, które są wykładnikami dopełniacza, pełnią funkcję składniową, a o ich doborze decyduje rodzaj gramatyczny oraz semantyka rzeczownika. Końcówki rzeczownikowe dopełniacza deklinacji żeńskiej to w lp. *-y* lub jej wariant fonetyczny *-i*, w lm. *-ø*, *-i/-y*; rzeczowniki rodzaju męskiego w lp. otrzymują wykładniki formalne *-a*, *-u*, *-y/-i*, *-i/-y*, w lm. *-ów*, *-i/-y*. Dla rzeczowników męskoosobowych zakończonych w M. l. poj. na *-a* charakterystyczna jest końcówka *-y/-i*, z kolei dobór końcówek *-a* i *-u* jest warunkowany semantycznie. Końcówka *-a* jest typowa dla rzeczowników rodzaju męskoosobowego i części rzeczowników męskożywotnych, natomiast końcówka *-u* dla rzeczowników męskonieżywotnych. Rzeczowniki rodzaju nijakiego otrzymują w lp. końcówki *-a*, *-um*; w lm. *-ø*, *-i/-y*, *-ów* (Tab. 1). Na temat rozwoju formy dopełniacza oraz problematyki doboru końcówek powstało już wiele publikacji, co wskazuje na ważność i złożoność zagadnienia (Mańczak 1953; Kobylińska 1968; Łuczyński 1973; Gawęda 1981; Kuryłowicz 1987; Olma 2002; Kleszczowa 2019).

Tabela 1. Końcówki rzeczownikowe dopełniacza w języku polskim

Przypadek	Deklinacja żeńska		Deklinacja męska		Deklinacja nijaka	
	lp.	lm.	lp.	lm.	lp.	lm.
D.	<i>-y/-i</i> , <i>-i/-y</i>	<i>-ø</i> , <i>-i/-y</i>	<i>-a</i> , <i>-u</i> , <i>-y/-i</i> , <i>-i/-y</i>	<i>-ów</i> , <i>-i/-y</i>	<i>-a</i> , <i>-um</i>	<i>-ø</i> , <i>-i/-y</i> , <i>-ów</i>

Rzeczowniki ukraińskie dzielimy na cztery deklinacje (Ukraińs'kyj pravopys, 2019). Do deklinacji I należą rzeczowniki rodzaju żeńskiego oraz męskiego zakończone w M. lp. na *-a* oraz *-я*, które w dopełniaczu otrzymują następujące końcówki w lp.: *-u*, *-i*, *-i*, w lm.: *-ø*, *-eŭ*, *-iv*. Według wzorca deklinacji II odmieniają się rzeczowniki rodzaju męskiego z końcówką zerową i końcówką *-o* oraz rzeczowniki rodzaju nijakiego zakończone na *-o*, *-e*, *-e*, *-я*. W lp. w dopełniaczu występują końcówki: *-a*, *-я*, *-y*, *-ю*, w lm.: *-iv*, *-ø*, *-iv* (*-iv*), *-eŭ*. Deklinacja III obejmuje rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone w M. lp. na spółgłoskę, natomiast w lm. na *-i*. W lp. w dopełniaczu rzeczowniki otrzymują końcówki: *-i*, w l.m.: *-eŭ*, *-iv*. Do deklinacji IV należą wyłącznie rzeczowniki rodzaju nijakiego zakończone na *-a* oraz *-я*. W lp. forma dopełniacza zakończona jest końcówką *-ят-у* (*-ат-у*), *-ен-і*, w lm. natomiast *-ø*.

Tabela 2. Końcówki rzeczownikowe dopełniacza w języku ukraińskim

Przypadek	Deklinacja I		Deklinacja II		Deklinacja III		Deklinacja IV	
	lp.	lm.	lp.	lm.	lp.	lm.	lp.	lm.
D.	-u, -i, -ї	-∅, -eŭ, -iв	-a, -я/ -y, -ю	-∅ -iв (-iв), -eŭ	-i	-eŭ, -iв	-ят -u (-ат -u), -ен -i	-∅

W języku rosyjskim występują trzy typy deklinacji, według których odmieniają się rzeczowniki (Beloshapkova i in. 1989). Do deklinacji I należą rzeczowniki rodzaju żeńskiego, męskiego oraz wspólnego z końcówką *-a* lub *-я*, które w dopełniaczu lp. otrzymują końcówki *-bi*, *-u*, natomiast w lm. *-∅*, *-b*. Deklinacja II obejmuje rzeczowniki rodzaju męskiego z końcówką zerową *-∅* oraz rzeczowniki rodzaju męskiego i nijakiego z końcówką *-o* lub *-e*. Końcówki dopełniacza lp. dla tych rzeczowników to *-a*, *-я*, natomiast w lm.: *-eŭ*, *-oв*, *-eв*. Do deklinacji III przynależą rzeczowniki rodzaju żeńskiego z końcówką zerową *-∅*, które w dopełniaczu lp. otrzymują końcówkę *-u*, a w lm. *-eŭ*.

Tabela 3. Końcówki rzeczownikowe dopełniacza w języku rosyjskim

Przypadek	Deklinacja I		Deklinacja II		Deklinacja III	
	lp.	lm.	lp.	lm.	lp.	lm.
D.	<i>-bi</i> , <i>-u</i>	<i>-∅</i> , <i>-b</i>	<i>-a</i> , <i>-я</i>	<i>-eŭ</i> , <i>-oв</i> , <i>-eв</i>	<i>-u</i>	<i>-eŭ</i>

Badania D. Izdebskiej-Długosz (2021) z udziałem studentów ukraińskojęzycznych wykazały, że w D. lp. rzeczowników polskich popełniali oni najwięcej błędów w r.m. Największą trudnością sprawiały im rzeczowniki nieżywotne, których odmiana wymaga wyboru końcówki *-a* lub *-u* w związku z kryterium semantycznym. Błędy fleksyjne popełniane przez Ukraińców polegają m.in. na transferze końcówki *-u* w dopełniaczu. Jest to końcówka, która częściej występuje w języku ukraińskim, dlatego używając formy dopełniacza Ukraińcy mogą popełniać błędy typu: *nie lubię seru*, *nie chcę chlebu*. Wpływ języka rosyjskiego z kolei będzie prowadził do nadużywania końcówki *-a*, np.: *kawa bez cukra*, *nie ma samolota*, mimo że w języku ojczystym Ukraińców w wyrazach podobnych występuje często ta sama co w języku polskim końcówka *-u*⁸. Ałła Krawczuk (2011) z kolei podkreśla, że Ukraińcy mają trudność z wyborem właściwej końcówki również w języku ukraińskim. Równie kłopotliwa jest forma dopełniacza w lm. r.m. rzeczowników o wygłosie miękkim, zamiast końcówki *-i* (np. *ludzi*, *nauczycieli*), Ukraińcy mogą nadawać końcówkę *-ów* lub *-e* (np. *dla ludzie*, *dla nauczycielów*) (por. Izdebska-Długosz 2021)⁹.

⁸ Jest to przykład błędów dysymilacyjnych, które wynikają z dążenia do odróżniania języków nawet w tych miejscach, gdzie występują formy zbieżne/identyczne (Izdebska-Długosz 2021: 196).

⁹ W literaturze poświęconej glottodydaktyce polonistycznej znajduje się wiele pozycji naukowych dotyczących błędów w polszczyźnie popełnianych przez Ukraińców, m.in.: Czernysz 2005; Baraniwska 2007; Zielińska 2010; Izdebska-Długosz 2014, 2016; Górńska 2015.

Deklinacja męska jest kłopotliwa nie tylko dla dorosłych Ukraińców, ale również dla polskojęzycznych dzieci w wieku 5 i 6 lat. Z badań Iwony Kaproń-Charzyńskiej oraz Joanny Kamper-Warejko (2017) wynika, że dzieci w tym wieku nie mają większych problemów z utworzeniem form dopełniacza liczby pojedynczej od rzeczowników charakteryzujących się regularnym paradygmatem. Błędne formy fleksyjne stanowiły zaledwie 4% wszystkich form w tej grupie i najwięcej z nich utworzono w ramach deklinacji męskiej. Zdecydowanie większe trudności sprawia dzieciom dopełniacz liczby mnogiej (48% niepoprawnych form), a w obrębie trzech deklinacji najbardziej kłopotliwe są rzeczowniki rodzaju żeńskiego. Duże problemy sprawiają dzieciom wyrazy o osobliwej odmianie. Pozwala to przypuszczać, że również dzieci z Ukrainy uczące się JPjD mogą popełniać najwięcej lapsusów w dopełniaczu rodzaju męskiego oraz liczby mnogiej.

Wnioski z analizy kontrastywnej

Do analizy kontrastywnej wybrano 100 wyrazów, które często występują w słownictwie dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym (zob. Aneks). Wchodzą one w skład następujących pól semantycznych: zabawki, zwierzęta, osoby, jedzenie i napoje, ubrania, przybory szkolne, meble, pomieszczenia i wyposażenie, części ciała. Wyrazy wyselekcjonowano na podstawie opracowań oraz słowników frekwencyjnych (Zarebina 1971; Polański 1980, 1985; Zgółkowa, Bułczyńska 1987; Świącicka 1998; Zgółkowa 2016). Celem analizy było porównanie i wyłonienie grupy wyrazów, które w formie dopełniacza otrzymują inne końcówki w języku ukraińskim i rosyjskim niż w języku polskim. Wybór zarówno języka ukraińskiego oraz rosyjskiego do badania został podyktowany faktem, że dla wielu Ukraińców język rosyjski jest językiem pierwszym (Levchuk 2016: 201, 203; Shevchuk-Kliuzheva 2020). Wytypowanie odmiennych reguł fleksyjnych, które występują w największej liczbie wyrazów, ma wspomóc dobór materiału językowego do programu nauczania JPjD dzieci z Ukrainy.

W analizowanym materiale część form fleksyjnych jest wspólna dla trzech języków, np.: pol. *psa*, ukr./ros. *nca*; pol. *kota*, ukr./ros. *kota*; pol. *konia*, ukr./ros. *коня*; pl. *nosa*, ukr./ros. *носа*, co pozwala na realizację interkomprehensji jako konsekwencji pozytywnego transferu. Wówczas mamy do czynienia ze zdolnością rozumienia języków bez uprzedniego uczenia się ich, ponieważ niektóre cechy języka docelowego są już znane uczącym się. Oznacza to, że osoby mówiące w różnych językach są w stanie zrozumieć słowa, frazy i wypowiedzi drugiej osoby dzięki podobieństwom między językami, którymi się posługują. W związku z tym wyrazy te nie powinny być brane pod uwagę podczas budowania programu nauczania JPjD dla dzieci z Ukrainy.

Intekomprehensja może jednak być również przyczyną transferu negatywnego, czyli błędów językowych wynikających z wprowadzenia elementów J1 do J2, które nie są zgodne z regułami gramatyki lub znaczeniem w języku docelowym. Pierwsza różnica w analizowanym materiale dotyczy szesnastu rzeczowników rodzaju żeńskiego w języku polskim oraz ukraińskim, które w polszczyźnie w dopełniaczu lp. otrzymują końcówkę *-i*, natomiast w j. ukraińskim należą one do deklinacji I i zakończone są morfemem *-u*, np.: pol. *kaczki*, ukr. *качки*; pol. *dziewczynki*, ukr. *дівчинки*; pol. *butki*, ukr.

булки; pol. *czapki*, ukr. *шанки*; pol. *kurtki*, ukr. *куртки*; pol. *rękawiczki*, ukr. *рукавички*; pol. *skarpetki*, ukr. *шкарпетки*; pol. *linijki*, ukr. *лінійки*; pol. *książki*, ukr. *книжки*; pol. *gumki*, ukr. *гумки*; pol. *poduszki*, ukr. *подушки*; pol. *szklanki*, ukr. *склянки*; pol. *miski*, ukr. *миски*; pol. *ręki*, ukr. *руки*; pol. *nogi*, ukr. *ноги*; pol. *podłogi*, ukr. *підлоги*. Z kolei dwa wyrazy w polszczyźnie w D. lp. otrzymują końcówkę *-y*, natomiast w języku ukraińskim *-i*: pol. *owcy*, ukr. *вівці* oraz pol. *ulicy*, ukr. *вулиці*. Wymienione polskie wyrazy będą zrozumiałe dla dzieci, natomiast mogą one, w wyniku transferu negatywnego, przenosić końcówkę fleksyjną z języka ukraińskiego nie tylko na poziomie fonologiczno-fonetycznym, ale również ortograficznym podczas nauki pisania w języku polskim.

Kolejną grupę stanowią wyrazy rodzaju męskiego, które w języku polskim w D. lp. otrzymują końcówkę *-u*, natomiast w języku rosyjskim *-a*: pol. *samolotu*, ros. *самолёта*; pol. *soku*, ros. *сока*; pol. *domu*, ros. *дома*; pol. *ogrodu*, ros. *огорода*; pol. *garażu*, ros. *гаража*; pol. *balkonu*, ros. *балкона*. Polskie rzeczowniki nieżywotne będą stanowiły grupę szczególnie lapsogenną dla dzieci z Ukrainy (por. Izdebska-Długosz 2021: 194–196). Końcówka *-a* może być transferowana z języka rosyjskiego również w przypadku polskich wyrazów rodzaju żeńskiego, np.: pol. *toalety* (ros. *туалета*); pol. *komody* (ros. *комода*).

Największą liczbę wyrazów o odmiennych końcówkach fleksyjnych, liczącą aż dwadzieścia dwa leksemy, stanowiły rzeczowniki rodzaju męskiego, które w D. lm. w polszczyźnie otrzymują końcówkę *-ów*, natomiast w języku ukraińskim odmieniają się według deklinacji II i otrzymują końcówkę *-iє*: pol. *wózków*, ukr. *візків*; pol. *psów*, ukr. *псів*; pol. *kotów*, ukr. *котів*; pol. *ptaków*, ukr. *птиків*; pol. *lwów*, ukr. *левів*; pol. *baranów*, ukr. *баранів*; pol. *królików*, ukr. *кроликів*; pol. *ślimaków*, ukr. *слимаків*; pol. *lisów*, ukr. *лисів*; pol. *chłopców*, ukr. *хлопців*; pol. *dziadków*, ukr. *дідусів*; pol. *soków*, ukr. *соків*; pol. *chlebów*, ukr. *хлібів*; pol. *serów*, ukr. *сирів*; pol. *pomidorów*, ukr. *помідорів*; pol. *ogórków*, ukr. *огірків*; pol. *klejów*, ukr. *клеїв*; pol. *zeszytów*, ukr. *зошитів*; pol. *flamastrów*, ukr. *фломастерів*; pol. *ogrodów*, ukr. *городів*; pol. *balkonów*, ukr. *балконів*; pol. *nosów*, ukr. *носів*; pol. *palców*, ukr. *пальців*. Dominująca w języku ukraińskim w D. lm. r.m. końcówka *-iє* przypomina polską *-ów*, co może skutkować nadużywaniem tej ostatniej i dodawaniem jej do polskich rzeczowników o wygłosie miękkim w miejsce końcówki *-i*. Warto również odnotować, że szesnaście z wymienionych rzeczowników w języku rosyjskim w D. lm. otrzymuje końcówkę *-ов*: *псов, котов, львов, баранов, кроликов, слизняков, лисов, соков, хлебов, сыров, помидоров, огурцов, фломастеров, огородов, балконов, носов*. Tworząc materiały do nauczania JPjD, warto zatem uwzględnić różnice między trzema końcówkami D. lm. rzeczowników rodzaju męskiego (pol. *-ów*, ukr. *-iє*, ros. *-ов*), by zadbać o poprawną odmianę polskich wyrazów nie tylko w mowie, ale również w piśmie.

Osobną grupę rzeczowników, które mogą również podlegać silnej interferencji w liczbie mnogiej, stanowią nazwy osób i członków rodziny, np.: pol. *panów*, ukr. *панів*, pol. *pań*, ukr. *пані*; pol. *mat*, ukr. *маму/мамі*; pol. *tatów*, ukr. *тат*. Polski wyraz w D. lp. *taty* w wyniku transferu negatywnego może otrzymać końcówkę *-a* z języka ukraińskiego (*tata*).

W D. lm. rodzaju żeńskiego można odnotować odmienną wymianę morfolologiczną w języku polskim i ukraińskim, co może prowadzić do błędów w tematach

fleksyjnych. W polskich rzeczownikach r.ż. w temacie samogłoskowym przed końcówką D. lm. zachodzi wymiana morfonologiczna \emptyset : *e*, w języku ukraińskim z kolei zachodzi wymiana \emptyset : *o*. W zgromadzonym materiale znalazło to odzwierciedlenie w aż piętnastu wyrazach: pol. *lalk-i* : *lalek- \emptyset* , ukr. *ляльк-и* : *ляльок- \emptyset* ; pol. *kaczk-i* : *kaczek- \emptyset* , ukr. *качк-и* : *качок- \emptyset* ; pol. *dziewczynk-i* : *dziewczynek- \emptyset* ; ukr. *дівчинк-и* : *дівчинок- \emptyset* ; pol. *butk-i* : *butek- \emptyset* , ukr. *булк-и* : *булок- \emptyset* ; pol. *czapk-i* : *czapek- \emptyset* , ukr. *шапк-и* : *шапок- \emptyset* ; pol. *kurtk-i* : *kurtek- \emptyset* , ukr. *куртк-и* : *курток- \emptyset* ; pol. *rękawiczki* : *rękawiczek- \emptyset* , ukr. *рукавичк-и* : *рукавичок- \emptyset* ; pol. *skarpetki* : *skarpetek- \emptyset* , ukr. *шкарпетк-и* : *шкарпеток- \emptyset* ; pol. *linijki* : *linijek- \emptyset* , ukr. *лінійк-и* : *лінійок- \emptyset* ; pol. *książki* : *książek- \emptyset* , ukr. *книжк-и* : *книжок- \emptyset* ; pol. *gumki* : *gumek- \emptyset* , ukr. *гумк-и* : *гумок- \emptyset* ; pol. *poduszki* : *poduszek- \emptyset* , ukr. *подушк-и* : *подушок- \emptyset* ; pol. *łyżki* : *łyżek- \emptyset* , ukr. *ложк-и* : *ложок- \emptyset* ; pol. *miski* : *misek- \emptyset* , ukr. *миск-и* : *мисок- \emptyset* ; pol. *butelki* : *butelek- \emptyset* , ukr. *пляшк-и* : *пляшок- \emptyset* .

Podsumowanie

Interferencja językowa, w tym gramatyczna, może prowadzić do błędów w komunikacji, utrudniając zrozumienie i skuteczne wyrażanie się w języku obcym/drugim. Aby uniknąć interferencji, ważne jest regularne ćwiczenie i stosowanie zasad gramatyki języka docelowego oraz praktykowanie użycia struktur językowych w rzeczywistych sytuacjach komunikacyjnych. W pewnych okolicznościach interferencja może być wynikiem interkomprehensji, zwłaszcza wtedy, gdy uczący się JD/JO nie rozróżnia dokładnie, które wyrazy i struktury są charakterystyczne dla jednego języka, a które dla drugiego. Może to prowadzić do mieszania słownictwa, konstrukcji gramatycznych, czy wymowy z dwóch różnych języków.

Dzieci z Ukrainy, które posługują się językiem ukraińskim i/lub językiem rosyjskim oraz uczą się języka polskiego, korzystają z wiedzy i umiejętności nabytej w J1, by rozumieć i używać elementów J2. Podobieństwo tych trzech języków będzie skutkowało wieloma miejscami lapsogennymi, co z punktu widzenia edukacji dziecka będzie wysoce problematyczne. Jednakże transfer negatywny nie jest nieuchronną konsekwencją interkomunikacji i może być ograniczony poprzez świadome i celowe nauczanie odrębnych zasad gramatycznych i uświadamianie różnic między językami, a także poprzez praktykę, która umożliwia bardziej świadome i precyzyjne korzystanie z każdego języka osobno. Taki rodzaj nauczania wymaga jednak odpowiednio opracowanego programu, którego stworzenie staje się możliwe dzięki analizom kontrastywnym.

Podjęta w artykule eksploracja, polegająca na porównaniu formy dopełniacza rzeczowników w trzech językach (polskim, ukraińskim, rosyjskim), miała na celu identyfikację różnic między nimi. Analiza kontrastywna może pomóc w przewidywaniu trudności, jakie mogą pojawić się podczas nauki JD/JO. Może również wspomóc proces nauczania JD/JO, poprzez uwydatnienie różnic między językami i skupienie uwagi na konkretnych elementach, które wymagają większej czujności ze strony uczącego się języka.

Bibliografia

- Baraniwska O., 2007, *Polsko-ukraińskie interferencje gramatyczne i leksykalne w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, [w:] *Literatura, kultura i język polski w kontekstach i kontaktach światowych. III Kongres Polonistyki Zagranicznej*, Poznań 8–11 czerwca 2006 roku, red. M. Czermińska, K. Meller, P. Fliciński, Poznań, s. 747–753.
- Beloshapkova V., Bryzgunova Ye., Zemskaya Ye. i in., 1989, *Sovremennyy russkiy yazyk, Uchebnik dlya filologicheskikh spetsial'nostey universitetov*, Moskwa.
- Błaszczńska L.M., 2010, *Dzieci obcokrajowców w polskich placówkach oświatowych – perspektywa szkoły. Raport z badań*, Warszawa.
- Bugajski M., 1992, *Interferencja jako przyczyna zmian językowych*, [w:] *Język a kultura*, red. J. Maćkiewicz, J. Siatkowski, t.7, Wrocław, s. 87–93.
- Cieszyńska-Rożek J., 2013, *Metoda Krakowska wobec zaburzeń rozwoju dzieci. Z perspektywy fenomenologii, neurobiologii i językoznawstwa*, Kraków.
- Czernysz T., 2005, *Polsko-ukraińskie pułapki językowe: korzyści i trudności nauczania języka polskiego w kontekście bliskości lingwogenetycznej i typologicznej*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej. Materiały z VI Międzynarodowej Konferencji Glottodydaktycznej*, red. P. Garncarek, Warszawa, s. 477–481.
- Gawęda E., 1981, *Tendencje normatywne w zakresie wariantywnych form gen. sg. masc. rzeczowników*, „*Studia Polonistyczne*” IX, s. 159–170.
- Gębal P.E., 2016, *Nauczanie języka polskiego jako obcego, drugiego i odziedziczonego na tle rozwoju glottodydaktyki ogólnej i polonistycznej. Rozważania terminologiczne*, „*Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia*” VII, s. 52–66.
- Gębal P.E., Miodunka W.T., 2020, *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*, Warszawa.
- Górska A., 2015, *Błędy studentów z Ukrainy – zapobieganie i eliminacja w grupach o zróżnicowanych możliwościach (na podstawie doświadczeń Centrum Partnerstwa Wschodniego Uniwersytetu Opolskiego)*, „*Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*”, t. 22, s. 358–370.
- Grosjean F., 1982, *Life with two languages: An introduction to bilingualism*, London.
- Grosjean F., 2008, *Studying Bilinguals*, Oxford.
- Izdebska-Długosz D., 2014, *Najczęstsze błędy gramatyczne w pracach pisemnych ukraińskojęzycznych studentów*, „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*”, nr 83, Seria Filologiczna. Glottodydaktyka 6, s. 144–155.
- Izdebska-Długosz D., 2016, *O błędach rodzaju gramatycznego w polszczyźnie studentów ukraińskojęzycznych*, [w:] *Pogranicza (nie tylko) Podkarpacia*, red. J. Pasterska, S. Uliasz, A. Luboń, Rzeszów, s. 47–60.
- Izdebska-Długosz D., 2021, *Nauczanie polskiej deklinacji i składni w grupach wschodniosłowiańskich*, „*Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*”, nr 28, s. 117–132.
- Izdebska-Długosz D., 2022, *Nauczanie i uczenie się języków obcych w kontraście z językami wschodniosłowiańskimi w opinii Słowian wschodnich – raport z badań*, „*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia*”, nr 13, s. 30–43.
- Izdebska-Długosz D., 2023, *Nauczanie i uczenie się języków obcych w kontraście z językami słowiańskimi w opinii Słowian wschodnich – raport z badań*, „*Annales Universitatis*

- Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia”, nr 13, s. 30–43.
- Janowska I., Lipińska E., Rabiej A., Seretny A., Turek P. (red.), 2016, *Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2*, Kraków.
- Kaproń-Charzyńska I., Kamper-Warejko J., 2017, *Kształtowanie się systemu językowego w zakresie kategorii przypadku rzeczowników u dzieci 5- i 6-letnich*, Toruń.
- Kleszczowa K., 2019, *Pięćdziesiąt lat minęło. O polskim dopełniaczu liczby pojedynczej raz jeszcze*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis, Studia Linguistica”, nr 14, s. 79–85.
- Kobylińska J., 1968, *Rozwój form dopełniacza liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju męskiego w języku polskim*, Wrocław–Warszawa–Kraków.
- Komorowska H., 1980, *Nauczanie gramatyki języka obcego a interferencja*, Warszawa.
- Kononenko I., 2018, *Podstawy analizy kontrastywnej języka polskiego i ukraińskiego*, „Poradnik językowy”, nr 6, s. 35–46.
- Krawczuk A., 2011, *Leksykologia i kultura języka polskiego*, t. 2: *Kultura języka*, Kijów.
- Kuryłowicz J., 1987, *Słowiański genitivus po negacji*, [w:] *Studia językoznawcze. Wybór prac opublikowanych w języku polskim*, red. J. Kuryłowicz, Warszawa, s. 462–465.
- Lado R., 1957, *Linguistics across cultures; applied linguistics for language teachers*, Ann Arbor.
- Laskowski R., 1998, *Kategorie morfologiczne języka polskiego – charakterystyka funkcjonalna*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego*, red. R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel, t. 2: *Morfologia*, Warszawa, s. 151–224.
- Levchuk P., 2016, *Język polski w warunkach ukraińsko-rosyjsko-polskiej trójjęzyczności. Motywacja i preferencje językowe*, [w:] *Bilingwizm polsko-obcy dziś. Od teorii i metodologii badań do studiów przypadków*, red. R. Dębski, W.T. Miodunka, Kraków, s. 201–214.
- Lipińska E., 2003, *Język ojczysty, język obcy, język drugi. Wstęp do badań dwujęzyczności*, Kraków.
- Łuczynski E., 1973, *Zagadnienie repartycji końcówek dopełniacza liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju męskiego we współczesnym języku polskim*, „Prace językoznawcze”, nr 2, s. 73–90.
- Łuczynski E., 2010, *Akwizycja gramatyki języka polskiego*, „Psychologia rozwojowa”, t. 15, nr 1/2010, s. 9–18.
- Mańczak W., 1953, *O repartycji końcówek dopełniacza -a:-u*, „Język Polski” XXXIII, s. 111–127.
- Miodunka W.T., 2010, *Polszczyzna jako język drugi. Definicja języka drugiego*, [w:] *Silva rerum philologicarum. Studia ofiarowane prof. M. Strycharskiej-Brzezynie z okazji Jej jubileuszu*, red. J.S. Gruchała, H. Kurek, Kraków, s. 233–245.
- Odlin T., 1989, *Language transfer*, Cambridge.
- Olma M., 2002, *Dopełniacz liczby pojedynczej rzeczowników męskich w XVI- i XVII-wiecznych tekstach małopolskiej literatury plebejskiej*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis 6. Studia Linguistica” 1, s. 259–288.
- Orłowska-Popek Z., 2017, *Programowanie języka w terapii logopedycznej. Na przykładzie rozwoju języka dzieci niesłyszących*, Kraków.
- Polański E., 1980, *Części mowy oraz ich frekwencje w zasobie leksykalnym uczniów*, [w:] *Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego*, t. 3, red. J. Kram, E. Polański, Katowice, s. 125–146.
- Seretny A., 2006, *Metody nauczania języków obcych a nauczania języka polskiego – zarys*, [w:] *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, red. E. Lipińska, A. Seretny, Kraków.

- Seretny A., Lipińska E., 2005, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków.
- Shevchuk-Kliuzheva O., 2020, *The sociolinguistic aspect of Ukrainian Russian child bilingualism on the basis of survey of Ukrainian families*, „Cognitive Studies | Études cognitives”, (20), Article 2323, <https://doi.org/10.11649/cs.2323>.
- Stieber Z., 1979, *Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich*, Warszawa.
- Święcicka M., 1998, *Wyrazy częste w słownictwie dzieci w wieku przedszkolnym*, [w:] *Varia Linguistica*, red. Ł.M. Szewczyk, Bydgoszcz, s. 99–112.
- Ukraïns'kyï pravopys, 2019, NAN Ukraïny, Kyïv.
- Vandael D., Borges-Merjane C., Zhang X., Jones P., 2020, *Short-Term Plasticity at Hippocampal Mossy Fiber Synapses Is Induced by Natural Activity Patterns and Associated with Vesicle Pool Engram Formation*, „Neuron”, nr 107(3), s. 509–521.
- Vykhovanets' I., 2004, *Teoretychna morfolohiia ukrayins'koyi movy / I.R. Vykhovanets', K.H. Horodens'ka; za red. I.R. Vykhovantsya. – Kyïv.*
- Weinreich U., 1974, *Languages in contact: Findings and problems*, 8th edition, Mouton.
- Zarębina M., 1971, *Najczęstsze wyrazy polszczyzny mówionej*, „Język Polski” LI, s. 336–347.
- Zarębina M., 1985, *Próba statystycznej analizy słownictwa polszczyzny mówionej (Synteza danych liczbowych)*, Wrocław.
- Zgółkowa H., 2016, *Słownictwo dzieci w wieku przedszkolnym. Listy frekwencyjne*, Poznań.
- Zgółkowa H., Bułczyńska K., 1987, *Słownictwo dzieci w wieku przedszkolnym. Listy frekwencyjne*, Poznań.
- Zielińska M., 2010, *Nauczanie języka polskiego w polskich szkołach sobotnio-niedzielnych na Ukrainie*, [w:] *Kształcenie językowe w dobie kultury masowej, polisensorycznej*, red. U. Kopeć, Z. Sibiga, Rzeszów, s. 173–181.

The genitive in teaching polish as a second language to Ukrainian children. Conclusions from a contrastive analysis of Polish, Ukrainian and Russian

Abstract

The similarities between the first language and the acquired second language are the cause of the interference. Inflectional errors committed by Ukrainians learning Polish include the adoption from Ukrainian or Russian of inflectional endings in the complement of the noun belonging to the multifunctional case.

The article presents a contrastive analysis of Polish, Ukrainian and Russian on the example of the complement form of a hundred nouns. In this way, the differences between the three Slavic languages could be described, which in turn enables the selection of teaching material for Polish as a second language, which could cause the greatest difficulties for Ukrainian children. After all, when teaching Polish to children, it is important that the right language pattern is established from the beginning.

Aneks

	JĘZYK POLSKI		JĘZYK UKRAIŃSKI		JĘZYK ROSYJSKI	
	MIANOWNIK LP.	DOPEŁNIACZ LP.	MIANOWNIK LP.	DOPEŁNIACZ LP.	MIANOWNIK LP.	DOPEŁNIACZ LP.
1	LALKA	LALKI	ЛЯЛЬКА	ЛЯЛЬКИ	КУКЛА	КУКЛЫ
2	AUTO	AUTA	АВТО	АВТА	АВТОМОБИЛЬ	АВТОМОБИЛЯ
3	SAMOLOT	SAMOLOTU	ЛІТАК	ЛІТАКА	САМОЛЕТ	САМОЛЕТА
4	RAKIĘTA	RAKIĘTY	РАКЕТА	РАКЕТИ	РАКЕТА	РАКЕТЫ
5	WÓZEK	WÓZKA	ВІЗОК	ВІЗКА	КОЛЯСКА	КОЛЯСКИ
6	PIES	PSA	ПЕС	ПСА / СОБАКИ	ПЕС	ПСА / СОБАКИ
7	KOT	KOTA	КІТ	КОТА	КОТ	КОТА
8	SŁOŃ	SŁONIA	СЛОҢ	СЛОҢА	СЛОҢ	СЛОҢА
9	KOŃ	KONIA	КІҢЬ	КІҢЯ	КОҢЬ	КОҢЯ
10	PTAK	PTAKA	ПТАХ	ПТАХА	ПТИЦА (rz.)	ПТИЦЫ
11	LEW	LWA	ЛЕВ	ЛЕВА	ЛЕВ	ЛЬВА
12	BARAN	BARANA	БАРАН	БАРАНА	БАРАН	БАРАНА
13	KRÓLIK	KRÓLIKA	КРОЛИК	КРОЛИКА	КРОЛИК	КРОЛИКА
14	ŚLIMAK	ŚLIMAKA	СЛИМАК	СЛИМАКА	СЛИЗНЯК	СЛИЗНЯКА
15	NIEDŹWIEDŹ	NIEDŹWIEDZIA	ВЕДМІДЬ	ВЕДМЕДЯ	МЕДВЕДЬ	МЕДВЕДЯ
16	LIS	LISA	ЛИС	ЛИСА	ЛИС	ЛИСА
17	JEŹ	JEŹA	ЇЖАК	ЇЖАКА	ЕЖИК	ЕЖИКА
18	ŚWINIA	ŚWINI	СВИҢЯ	СВИҢИ	СВИҢЯ	СВИҢЬИ
19	KACZKA	KACZKI	КАЧКА	КАЧКИ	УТКА	УТКИ
20	KROWA	KROWY	КОРОВА	КОРОВИ	КОРОВА	КОРОВЫ
21	MYSZ	MYSZY	МИША	МИШИ	МЫШЬ	МЫШИ

22	МАЋРА	МАЋРУ	МАЋПА	МАЋПИ	ОБЕЗЬЯНА	ОБЕЗЬЯНЫ
23	KURA	KURY	КУРКА	КУРКИ	КУРИЦА	КУРИЦЫ
24	KOZA	KOZY	КОЗА	КОЗИ	КОЗА	КОЗЫ
25	OWCA	OWCY	ОВЦЯ	ВІВЦІ	ОВЦА	ОВЦЫ
26	PAN	PANA	ПАН	ПАНА	-	-
27	PANI	PANI	ПАНИ	ПАНИ	-	-
28	СНЄОРИЄС	СНЄОРСА	ХЛОПЕЦЬ	ХЛОПЦЯ	МАЛЬЧИК	МАЛЬЧИКА
29	DZIEWCZYNIKA	DZIEWCZYNIKI	ДІВЧИНКА	ДІВЧИНКИ	ДЕВОЧКА	ДЕВОЧКИ
30	МАМА	МАМУ	МАМА	МАМИ	МАМА	МАМЫ
31	TATA	TATY	ТАТО	ТАТА	ПАПА	ПАПЫ
32	BABCIA	BABCI	БАБУСЯ	БАБУСИ	БАБУШКА	БАБУШКИ
33	DZIADEK	DZIADKA	ДІДУСЬ	ДІДУСЯ	ДЕДУШКА	ДЕДУШКИ
34	SIOSTRA	SIOSTRY	СЕСТРА	СЕСТРИ	СЕСТРА	СЕСТРЫ
35	BRAT	BRATA	БРАТ	БРАТА	БРАТ	БРАТА
36	MLEKO	MLEKA	МОЛОКО	МОЛОКА	МОЛОКО	МОЛОКА
37	WODA	WODY	ВОДА	ВОДИ	ВОДА	ВОДЫ
38	SOK	SOKU	СОК	СОКУ	СОК	СОКА
39	CHLEB	CHLEBA	ХЛІБ	ХЛІБА	ХЛІБ	ХЛІБА
40	SER	SERA	СІР	СИРА	СЫР	СЫРА
41	JAJKO	JAJKA	ЯЙЦЕ	ЯЙЦЯ	ЯЙЦО	ЯЙЦА
42	MAKARON	MAKARONU	МАКАРОНИ	МАКАРОНИВ	МАКАРОНЫ	МАКАРОНЫ
43	POMIDOR	POMIDORA	ПОМИДОР	ПОМИДОР	ПОМИДОР	ПОМИДОР
44	OGÓREK	OGÓRKA	ОПРІК	ОПРКА	ОГУРЕЦ	ОГУРЦА
45	JABŁKO	JABŁKA	ЯБЛУКО	ЯБЛУКА	ЯБЛУКО	ЯБЛУКА
46	BUŁKA	BUŁKI	БУЛКА	БУЛКИ	БУЛКА	БУЛКИ
47	CZAPKA	CZAPKI	ШАПКА	ШАПКИ	ШАПКА	ШАПКИ

48	KURTKA	KURTKI	КУРТКА	КУРТКИ	КУРТКА	КУРТКИ	КУРТКА	КУРТКИ
49	SUKIENKA	SUKIENKI	СУКНЯ	СУКНІ	ПЛАТЬЕ	СУКНІ	ПЛАТЬЕ	ПЛАТЬЯ
50	RĘKAWICZKA	RĘKAWICZKI	РУКАВИЧКА	РУКАВИЧКИ	РУКАВИЧКА	РУКАВИЧКИ	РУКАВИЧКА	РУКАВИЧКИ
51	SKARPETKA	SKARPETKI	ШКАРПЕТКА	ШКАРПЕТКИ	НОСОК	ШКАРПЕТКИ	НОСОК	НОСКА
52	SZKOŁA	SZKOŁY	ШКОЛА	ШКОЛИ	ШКОЛА	ШКОЛИ	ШКОЛА	ШКОЛЫ
53	OŁÓWEK	OŁÓWKA	ОЛІВЕЦЬ	ОЛІВЦЯ	КАРАНДАШ	ОЛІВЦЯ	КАРАНДАШ	КАРАНДАША
54	KLEJ	KLEJU	КЛЕЙ	КЛЕЮ	КЛЕЙ	КЛЕЮ	КЛЕЙ	КЛЕЯ
55	LINIJKĄ	LINIKI	ЛІНІЙКА	ЛІНІЙКИ	ЛЕНЕЙКА	ЛІНІЙКИ	ЛЕНЕЙКА	ЛЕНЕЙКИ
56	ZESZYT	ZESZYTU	ЗОШИТ	ЗОШИТА	ТЕТРАДЬ	ЗОШИТА	ТЕТРАДЬ	ТЕТРАДИ
57	KSIĄŻKA	KSIĄŻKI	КНИЖКА	КНИЖКИ	КНИЖКА	КНИЖКИ	КНИЖКА	КНИЖКИ
58	NOŻYCSKI	NOŻYCSZEK	НОЖИЦІ	НОЖИЦЬ	НОЖИЦЬ	НОЖИЦЬ	НОЖИЦЬ	НОЖИЦ
59	FLAMASTER	FLAMASTRA	ФЛАМАСТЕР	ФЛАМАСТЕР	ФЛАМАСТЕР	ФЛАМАСТЕР	ФЛАМАСТЕР	ФЛАМАСТЕРА
60	GUMKA	GUMKI	ГУМКА	ГУМКИ	ЛАСТИК	ГУМКИ	ЛАСТИК	ЛАСТИКА
61	STÓŁ	STOŁU	СТІЛ	СТОЛА	СТОЛ	СТОЛА	СТОЛ	СТОЛА
62	KRZESŁO	KRZESŁA	КРІСЛО	КРІСЛА	КРЕСЛО	КРІСЛА	КРЕСЛО	КРЕСЛА
63	PÓŁKA	PÓŁKI	ПОЛІЦЯ	ПОЛІЦІ	ПОЛКА	ПОЛІЦІ	ПОЛКА	ПОЛКИ
64	SZAFĄ	SZAFY	ШАФА	ШАФИ	ШАФ	ШАФИ	ШАФ	ШАФА
65	OKNO	OKNA	ВІКНО	ВІКНА	ОКНО	ВІКНА	ОКНО	ОКНА
66	SZUFLADA	SZUFLADY	ШУХЛЯДА	ШУХЛЯДИ	ЯЩИК	ШУХЛЯДИ	ЯЩИК	ЯЩИКА
67	ŁÓŻKO	ŁÓŻKA	ЛІЖКО	ЛІЖКА	КРОВАТЬ	ЛІЖКА	КРОВАТЬ	КРОВАТИ
68	PODUSZKA	PODUSZKI	ПОДУШКА	ПОДУШКИ	ПОДУШКА	ПОДУШКИ	ПОДУШКА	ПОДУШКИ
69	KOŁDRA	KOŁDRY	КОВДРА	КОВДРИ	ОДЕЯЛО	КОВДРИ	ОДЕЯЛО	ОДЕЯЛА
70	DOM	DOMU	ДИМ	ДОМУ	ДОМ	ДОМУ	ДОМ	ДОМА
71	KUCHNIA	KUCHNI	КУХНЯ	КУХНІ	КУХНЯ	КУХНІ	КУХНЯ	КУХНИ
72	JADALNIA	JADALNI	ЇДАЛЬНЯ	ЇДАЛЬНІ	СТОЛОВАЯ	ЇДАЛЬНІ	СТОЛОВАЯ	СТОЛОВОЙ
73	OGRÓD	OGRODU	ГОРОД	ГОРОДА	ОГОРОД	ГОРОДА	ОГОРОД	ОГОРОДА
74	GARAŻ	GARAŻU	ГАРАЖ	ГАРАЖА	ГАРАЖ	ГАРАЖА	ГАРАЖ	ГАРАЖА

75	TOALETA	TOALETY	ТУАЛЕТ	ТУАЛЕТА	ТУАЛЕТ	ТУАЛЕТА	ТУАЛЕТ	ТУАЛЕТА
76	BALKON	BALKONU	BALKON	BALKONA	BALKON	BALKONA	BALKON	BALKONA
77	ŚCIANA	ŚCIANY	СТІНА	СТІНИ	СТЕНА	СТІНИ	СТЕНА	СТЕНЫ
78	KOMODA	KOMODY	КОМОД	КОМОДА	КОМОД	КОМОДА	КОМОД	КОМОДА
79	ULICA	ULICY	ВУЛИЦЯ	ВУЛИЦІ	УЛИЦА	ВУЛИЦІ	УЛИЦА	УЛИЦЫ
80	LAMPRA	LAMPY	ЛАМПА	ЛАМПИ	ЛАМПА	ЛАМПИ	ЛАМПА	ЛАМПЫ
81	łyżka	łyżki	ЛОЖКА	ЛОЖКИ	ЛОЖКА	ЛОЖКИ	ЛОЖКА	ЛОЖКИ
82	NOŻ	NOŻA	НОЖ	НОЖА	НОЖ	НОЖА	НОЖ	НОЖА
83	SZKLANKA	SZKLANKI	СКЛЯНКА	СКЛЯНКИ	СТАКАН	СКЛЯНКИ	СТАКАН	СТАКАНА
84	MISKA	MISKI	МИСКА	МИСКИ	МИСКА	МИСКИ	МИСКА	МИСКИ
85	BUTELKA	BUTELKI	ПЛЯШКА	ПЛЯШКИ	БУТЫЛКА	ПЛЯШКИ	БУТЫЛКА	БУТЫЛКИ
86	PATELNIĄ	PATELNI	ПАТЕЛЬНЯ	ПАТЕЛЬНИ	СКОВОРОДА	ПАТЕЛЬНИ	СКОВОРОДА	СКОВОРОДЫ
87	PODŁOGA	PODŁOGI	ПІДЛОГА	ПІДЛОГИ	ПОЛ	ПІДЛОГИ	ПОЛ	ПОЛА
88	OKO	OKA	ОКО	ОКА	ОК	ОКА	ОК	ОК
89	UCHO	UCHA	ВУХО	ВУХА	УХО	ВУХА	УХО	УХА
90	NOS	NOSA	НОС	НОСА	НОС	НОСА	НОС	НОСА
91	RĘKA	RĘKI	РУКА	РУКИ	РУКА	РУКИ	РУКА	РУКИ
92	NOGA	NOGI	НОГА	НОГИ	НОГА	НОГИ	НОГА	НОГИ
93	GŁOWA	GŁOWY	ГОЛОВА	ГОЛОВИ	ГОЛОВА	ГОЛОВИ	ГОЛОВА	ГОЛОВЫ
94	SZYJA	SZYI	ШИЯ	ШИЇ	ШЕЯ	ШИЇ	ШЕЯ	ШЕИ
95	PALEC	PALCA	ПАЛЕЦЬ	ПАЛЬЦЯ	ПАЛЕЦ	ПАЛЬЦЯ	ПАЛЕЦ	ПАЛЬЦА
96	ŁOKIEĆ	ŁOKCIA	ЛІКОТЬ	ЛІКТЯ	ЛОКОТЬ	ЛІКТЯ	ЛОКОТЬ	ЛОКТЯ
97	KOLANO	KOLANA	КОЛІНО	КОЛИНА	КОЛЕНО	КОЛИНА	КОЛЕНО	КОЛЕНА
98	STOPA	STOPY	СТОПА	СТОПИ	СТОПА	СТОПИ	СТОПА	СТОПЫ
99	WŁOS	WŁOSA	ВОЛОСИНА	ВОЛОСИНИ	ВОЛОСИНА	ВОЛОСИНИ	ВОЛОСИНА	ВОЛОСИНЫ
100	ZĄB	ZĘBA	ЗУБ	ЗУБА	ЗУБ	ЗУБА	ЗУБ	ЗУБА

	JĘZYK POLSKI		JĘZYK UKRAIŃSKI		JĘZYK ROSYJSKI	
	MIANOWNIK LM.	DOPREŃNIACZ LM.	МИАНОВНИК LM.	ДОПРЕЇНАЧ LM.	МИАНОВНИК LM.	ДОПРЕЇНАЧ LM.
1	LALKI	LALEK	ЛЯЛЬКИ	ЛЯЛЮК	КУКЛЫ	КУКОЛ
2	AUTA	AUT	АВТА	АВТ	АВТОМОБИЛИ	АВТОМОБИЛЕЙ
3	SAMOLOTY	SAMOLOTÓW	ЛІТАКИ	ЛІТАКІВ	САМОЛЕТЫ	САМОЛЕТОВ
4	RAKIETY	RAKIET	РАКЕТИ	РАКЕТ	РАКЕТЫ	РАКЕТ
5	WÓZKI	WÓZKÓW	ВІЗКИ	ВІЗКІВ	КОЛЯСКИ	КОЛЯСОК
6	PSY	PSÓW	ПСИ	ПСІВ / СОБАК	ПСЫ	ПСОВ / СОБАК
7	KOTY	KOTÓW	КОТИ	КОТІВ	КОТЫ	КОТОВ
8	SŁONIE	SŁONI	СЛОНИ	СЛОЇВ	СЛОНЫ	СЛОНОВ
9	KONIE	KONI	КОНИ	КОЇЇ	КОНИ	КОЇЇ
10	PTAKI	PTAKÓW	ПТАХИ	ПТАХІВ	ПТИЦЫ	ПТИЦ
11	LWY	LWÓW	ЛЕВИ	ЛЕВІВ	ЛЬВЫ	ЛЬВОВ
12	BARANY	BARANÓW	БАРАНИ	БАРАЇВ	БАРАНЫ	БАРАНОВ
13	KRÓLIKI	KRÓLIKÓW	КРОЛИКИ	КРОЛІКІВ	КРОЛИКИ	КРОЛИКОВ
14	ŚLIMAKI	ŚLIMAKÓW	СЛИМАКИ	СЛИМАКІВ	СЛИЗНЯКИ	СЛИЗНЯКОВ
15	NIEDŹWIEDZIE	NIEDŹWIEDZI	ВЕДМЕДІ	ВЕДМЕДІВ	МЕДВЕДИ	МЕДВЕДІЇ
16	LISY	LISÓW	ЛИСИ	ЛИСІВ	ЛИСЫ	ЛИСОВ
17	JEŹE	JEŹY	ЇЖАКИ	ЇЖАКІВ	ЕЖИКИ	ЕЖИКОВ
18	ŚWINIE	ŚWIŃ	СВИНИ	СВИЇЇ	СВИЇЇ	СВИЇЇ
19	KACZKI	KACZEK	КАЧКИ	КАЧОК	УТКИ	УТОК
20	KROWY	KRÓW	КОРОВИ	КОРІВ	КОРОВЫ	КОРОВ
21	MYSZY	MYSZY	МИШИ	МИШІЇ	МЫШИ	МЫШІЇ
22	MAŁPY	MAŁP	МАВПИ	МАВП	ОБЕЗЬЯЇЇ	ОБЕЗЬЯЇЇ
23	KURY	KUR	КУРКИ	КУРОК	КУРИЦЫ	КУРИЦ
24	KOZY	KÓZ	КОЗИ	КІЗ	КОЗЫ	КОЗ

25	OWCE	OWIEC	ВІВЦІ	ОВЕЦЬ	ОВЕЦЬ	ОВЕЦЬ
26	PANOWIE	PANÓW	ПАНИ	ПАНИВ	–	–
27	PANIE	PANI	ПАНИ	ПАНИ	–	–
28	CHÓRSCY	CHÓRSCÓW	ХЛОПЦІ	ХЛОПЦІВ	МАЛЬЧИКИ	МАЛЬЧИКОВ
29	DZIEWCZYNI	DZIEWCZYNEK	ДІВЧИНКИ	ДІВЧИНОК	ДЕВОЧКИ	ДЕВОЧЕК
30	MAMY	MAM	МАМИ	МАМ / МАМІВ	МАМИ	МАМ
31	TATOWIE	TATÓW	ТАТИ	ТАТІВ	ПАПЫ	ПАП (pap)
32	BABCIE	BABC	БАБУСІ	БАБУСЬ	БАБУШКИ	БАБУШЕК
33	DZIADKOWIE	DZIADKÓW	ДІДУСІ	ДІДУСІВ	ДЕДУШКИ	ДЕДУШЕК
34	SIOSTRY	SIOSTR	СЕСТРИ	СЕСТЕР	СЕСТРЫ	СЕСТЕР
35	BRACIA	BRACI	БРАТИ	БРАТІВ	БРАТЬЯ	БРАТЬЕВ
36	MLEKO	MLEKA	МОЛОКО	МОЛОКА	МОЛОКО	МОЛОКА
37	WODA	WÓD	ВОДИ	ВОД	ВОДЫ	ВОД
38	SOKI	SOKÓW	СОКИ	СОКІВ	СОКИ	СОКОВ
39	CHLEBY	CHLEBÓW	ХЛІБИ	ХЛІБІВ	ХЛЕБА	ХЛЕБОВ
40	SERY	SERÓW	СИРИ	СИРІВ	СЫРЫ	СЫРОВ
41	JAJKA	JAJEK	ЯЙЦЯ	ЯЄЦЬ	ЯЙЦА	ЯЙЦ
42	MAKARONY	MAKARONÓW	МАКАРОНИ	МАКАРОНІВ	МАКАРОНЫ	МАКАРОН
43	POMIDORY	POMIDORÓW	ПОМИДОРИ	ПОМИДОРІВ	ПОМИДОРЫ	ПОМИДОРОВ
44	OGÓRKI	OGÓRKÓW	ОГРОКИ	ОГРКІВ	ОГУРЦЫ	ОГУРЦОВ
45	JABLKA	JABŁEK	ЯБЛУКА	ЯБЛУК	ЯБЛОКИ	ЯБЛОК
46	BUŁKI	BUŁEK	БУЛКИ	БУЛОК	БУЛКИ	БУЛОК
47	CZAPKI	CZAPEK	ШАПКИ	ШАПОК	ШАПКИ	ШАПОК
48	KURTKI	KURTEK	КУРТКИ	КУРТОК	КУРТКИ	КУРТОК
49	SUKIENKI	SUKIENEK	СУКНІ	СУКОНЬ	ПЛАТЬЯ	ПЛАТЬЕВ
50	RĘKAWICZKI	RĘKAWICZEK	РУКАВИЧКИ	РУКАВИЧОК	РУКАВИЧКИ	РУКАВИЧЕК

51	SKARPETKI	SKARPEK	ШКАРПЕТКИ	ШКАРПЕТОК	НОСКИ	НОСКОВ
52	SZCZÓŁY	SZCÓŁ	ШКОЛИ	ШКІЛ	ШКОЛЫ	ШКОЛ
53	OŁÓWKI	OŁÓWKÓW	ОЛІВЦІ	ОЛІВЦІВ	КАРАНДАШИ	КАРАНДАШЕЙ
54	KLEJE	KLEJÓW	КЛЕЇ	КЛЕЇВ	КЛЕИ	КЛЕЕВ
55	LINIJKI	LINIJEK	ЛІНІЙКИ	ЛІНІЙОК	ЛЕНЕЙКИ	ЛЕНЕЕК
56	ZESZYTY	ZESZYTÓW	ЗОШИТИ	ЗОШИТИВ	ТЕТРАДИ	ТЕТРАДЕЙ
57	KSIĄŻKI	KSIĄŻEK	КНИЖКИ	КНИЖОК	КНИЖКИ	КНИЖЕК
58	NOŻYCKI	NOŻYCEK	НОЖИЦІ	НОЖИЦЬ	НОЖНИЦЫ	НОЖНИЦ
59	FLAMASTERY	FLAMASTRÓW	ФЛОМАСТЕРИ	ФЛОМАСТЕРІВ	ФЛОМАСТЕРЫ	ФЛОМАСТЕРОВ
60	GUMKI	GUMEK	ГУМКИ	ГУМОК	ЛАСТИКИ	ЛАСТИКОВ
61	STOŁY	STOŁÓW	СТОЛИ	СТОЛІВ	СТОЛЫ	СТОЛОВ
62	KRZESŁA	KRZESEŁ	КРІСЛА	КРІСЕЛ	КРЕСЛА	КРЕСЕЛ
63	PÓŁKI	PÓŁEK	ПОЛІЦІ	ПОЛІЦЬ	ПОЛКИ	ПОЛОК
64	SZAFY	SZAF	ШАФИ	ШАФ	ШКАФЫ	ШКАФОВ
65	OKNA	OKIEN	ВІКНА	ВІКОН	ОКНА	ОКОН
66	SZUFLADY	SZUFLAD	ШУХЛЯДИ	ШУХЛЯД	ЯЩИКИ	ЯЩИКОВ
67	ŁÓŻKA	ŁÓŻEK	ЛІЖКА	ЛІЖОК	КРОВАТИ	КРОВАТЕЙ
68	PODUSZKI	PODUSZEK	ПОДУШКИ	ПОДУШОК	ПОДУШКИ	ПОДУШЕК
69	KOŁDRY	KOŁDER	КОВДРИ	КОВДР	ОДЕЯЛА	ОДЕЯЛ
70	DOMY	DOMÓW	ДОМИ	ДОМІВ	ДОМА	ДОМОВ
71	KUCHNIE	KUCHNI	КУХНИ	КУХОНЬ	КУХНИ	КУХОНЬ
72	JADALNIE	JADALNI	ЇДАЛЬНИ	ЇДАЛЬНЬ	СТОЛОВЫЕ	СТОЛОВЫХ
73	OGRODY	OGRODÓW	ГОРОДИ	ГОРОДІВ	ОГОРОДЫ	ОГОРОДОВ
74	GARAŻE	GARAŻY	ГАРАЖІ	ГАРАЖІВ	ГАРАЖИ	ГАРАЖЕЙ
75	TOALETY	TOALET	ТУАЛЕТИ	ТУАЛЕТІВ	ТУАЛЕТЫ	ТУАЛЕТОВ
76	BALKONY	BALKONÓW	БАЛКОНИ	БАЛКОНІВ	БАЛКОНЫ	БАЛКОНОВ

77	ŚCIANY	ŚCIAN	СТІНИ	СТІН	СТЕНЫ	СТЕН
78	KOMODY	KOMÓD	КОМОДИ	КОМОДІВ	КОМОДЫ	КОМОДОВ
79	ULICE	ULIC	ВУЛИЦІ	ВУЛИЦЬ	УЛИЦЫ	УЛИЦ
80	LAMPY	LAMP	ЛАМПИ	ЛАМП	ЛАМПЫ	ЛАМП
81	ŁYŻKI	ŁYŻEK	ЛОЖКИ	ЛОЖОК	ЛОЖКИ	ЛОЖЕК
82	NOŻE	NOŻY	НОЖИ	НОЖІВ	НОЖИ	НОЖЕЙ
83	SZKLANKI	SZKLANEK	СКЛЯНКИ	СКЛЯНОК	СТАКАНЫ	СТАКАНОВ
84	MISKI	MISEK	МИСКИ	МИСОК	МИСКИ	МИСОК
85	BUTELKI	BUTELEK	ПЛЯШКИ	ПЛЯШОК	БУТЫЛКИ	БУТЫЛОК
86	PATELNIIE	PATELNI	ПАТЕЛНИ	ПАТЕЛЕНЬ	СКОВОРОДЫ	СКОВОРОД
87	PODŁOGI	PODŁÓG	ПІДЛОГИ	ПІДЛОГ	ПОЛЫ	ПОЛОВ
88	OCZY	OCZU	ОЧИ	ОЧЕЙ	ГЛАЗА	ГЛАЗ
89	USZY	USZU	ВУХА	ВУХ	УШИ	УШЕЙ
90	NOSY	NOSÓW	НОСИ	НОСІВ	НОСЫ	НОСОВ
91	RĘCE	RAŃ	РУКИ	РУК	РУКИ	РУК
92	NOGI	NÓG	НОГИ	НІГ	НОГИ	НОГ
93	GŁOWY	GŁÓW	ГОЛОВИ	ГОЛІВ	ГОЛОВЫ	ГОЛОВ
94	PLECY	PLECÓW	ПЛЕЧИ	ПЛЕЧЕЙ / ПЛИЧ	ПЛЕЧИ	ПЛЕЧ
95	PALCE	PALCÓW	ПАЛЬЦІ	ПАЛЬЦІВ	ПАЛЬЦЫ	ПАЛЬЦЕВ
96	ŁOKCIE	ŁOKCI	ЛІКТИ	ЛІКТІВ	ЛОКТИ	ЛОКТЕЙ
97	KOLANA	KOLAN	КОЛІНА	КОЛІН	КОЛЕНИ	КОЛЕН
98	STOPY	STÓP	СТОПИ	СТОП	СТОПЫ	СТОП
99	WŁOSY	WŁOSÓW	ВОЛОССЯ	ВОЛОССЯ	ВОЛОСЫ	ВОЛОС
100	ZĘBY	ZĘBÓW	ЗУБИ	ЗУБІВ	ЗУБЫ	ЗУБОВ

